

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Etenduskunste osakond

Teatrikunsti visuaaltehnoloogia õppekava

Valguskujunduse eriala

Märt Sell

**VALGUSKUJUNDUSE LOOMINE
NUKU TEATRI LAVASTUSELE
„LUGU KAHEST VERELIBLEST“**

Lõputöö

Juhendaja: Jaanika Juhanson

Kaitsmisele lubatud:

Viljandi 2014

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	3
1. LAVASTUSE KIRJELDUS.....	4
2. LAVAKUJUNDUSE KIRJELDUS.....	7
3. VALGUSKUJUNDUSE LOOMINE.....	12
3.1. Valguskujunduse suunad.....	15
3.2. Valguskujunduse põhiülesanded.....	17
3.2.1. Nähtavuse reguleerimine.....	17
3.2.2. Lavapildi värvimine.....	18
3.2.3. Tähelepanu koondamine.....	19
3.2.4. Rütm.....	20
3.2.5. Stiil.....	20
3.3. Valguspiltide koostamine ja salvestamine.....	21
KOKKUVÕTE.....	22
KASUTATUD KIRJANDUS.....	23
LISAD. LISA 1 - Stseenide tabel.....	24
LISA 2 - Riputusplaan.....	26
LISA 3 - Suuna nimekiri.....	27
LISA 4 - Pildi nimekiri.....	33
LISA 5 - Pildid lavakujunduse 3D maketist.....	38
LISA 6 - Kultuurileht Sirp artvustus.....	39
SUMMARY.....	42

SISSEJUHATUS

Minu praktiline lõputöö seisnes valguskujunduse loomises lavastusele „Lugu kahest vereliblest“. Lavastus esietendus 2. märtsil 2014. aastal NUKU Teatri ovaalsaalis. Selle aluseks oli Pilvi Üllaste samanimeline lasteraamat. Lavastaja ja dramatiseerija oli Jaanika Juhanson, kunstnik, videokunstnik ja helikujundaja oli Sander Põldsaar ja liikumisjuht oli Kardo Ojassalu.

Lavastusele valguskujundust tegema kutsus mind lavastaja Jaanika Juhanson. Võtsin pakkumise vastu, kuna soovisin teha valguskujundust nukulavastusele. Olles näinud varem mõningaid Jaanika Juhanson'i lavastusi, võisin järeldada, et tegemist tuleb võrdlemisi visuaalse lavastusega, mille käigus saab ennast kindlasti proovile panna.

Käesoleva lõputöö eesmärgiks on kirjeldada ja analüüsida tööprotsessi ning praktiline töö kirjalikuks vormistada. Valguskujunduse eesmärgiks oli toetada lavastuses olevaid tegevuspaiku ja tekitada vajaminev atmosfäär. Samuti teha nähtavaks näitlejad (nukud), kuid olenevalt situatsioonist võis tegelased sootuks lavapildist kaotada. Valguskujundusega sai vormida väga mitmeid tegevuspaikaid, mis visuaalselt toetasid antud lavastust.

Töö esimeses osas kirjeldan lavastust, lavakujundust ja nendest tekkinud ideid. Teises osas keskendun valguskujunduse loomisele, toetudes valguskujunduse ülesannetele. Kokkuvõttes teen järeldusi ja analüüsin enda tegemisi.

1. LAVASTUSE KIRJELDUS

NUKU Teatri koduleht juhatab lavastuse sisse nii: „See on üks ebatavaline muinasjutt. Eelkõige sellepärast, et tema tegelased on nii tibatillukesed. Need on punased ja valged verelibled. Aga ka mikroobid ja viirused. Ning vereliistakud, närvirakud, kontrollrakud ja paljud teised. Kõik need, keda palja silmaga nähagi pole, sest isegi ühesainsas verepiisas leidub miljoneid vereliblesid.

Meie lugu algab päeval, mil ühe väikese tüdruku Reelika parema õlavarre punases luuüdis sünnib punalible Ree. Kui Ree oleks sündinud tavalisel päeval, oleks temast saanud tavaline punalible. Aga tema sündis muinasjuttude päeval ning sai Muinasjutult kingituseks erilise võime kuulda, näha ja mõista sündmusi inimese kehas ja väljaspool kehagi. Oma teekonnal tüdruku veresoontes leiab Ree sõpru, aga kohtub ka ohtlike vaenlastega. Ta täidab kohustusi, aga avastab ka rõõme. Ta õpib, miks kardetakse endast erinevaid ja mida tähendavad mittemõistmine, kurbus ja üksindus. Kuid kõikide seikluste jooksul saab Ree teada selle kõige tähtsama. Selle, miks on temasuguse väikse verelible elus olulised sõprus, vaprus, truudus ja armastus.“ (NUKU, 2013).

Lavastuse struktuurist ja sündmustikust annab ülevaate stseenide tabel (Vt Lisa 1).

Lavastus loodi Pilvi Üllaste raamatu põhjal ja otseselt olid seotud järgmised inimesed:

Dramatiseerija/lavastaja: Jaanika Juhanson

Kunstnik/videokunstnik/helikujundaja: Sander Põldsaar

Liikumisjuht: Kardo Ojassalu

Valgustaja: Targo Miilimaa

Helitehnik (teostas ka reklaamvideo): Mikk Mengel

Lavatöoline: Rein Soesoo

Etenduse juht: Reet Loderaud

Näitlejad: Mihkel Tikerpalu, Sandra Lange, Mart Müürisepp, Katri Pekri, Kaisa Selde, Kadri Kalda ja Jevgeni Moissejenko ja osades:

Muinasjuttude Õpetaja M – Katri Pekri

Muinasjutt nr 5 - Mihkel Tikerpalu

Teised Muinasjutud – ülejäänud trupp

Punalibled: Ree (Reiki) – Sandra Lange

Mee – Katri Pekri

Sii – Kadri Kalda

Lii – Kaisa Selde

Valgelible Raa (Radur) – Mart Müürisepp

Mikroobid – Jevgeni Moissejenko

Viirustekogum Mii – Kaisa Selde, Katri Pekri

Teised punalibled, Mikroobid, Närvirakud, Verelibled ja kõik organid – kogu trupp

Häältena:

Tüdruk Reelika – Lola Varm (külalisena)

Süda – Kaisa Selde

Magu – Kadri Kalda

Keel – Kaisa Selde

Südametunnistus – Mihkel Tikerpalu

Lihastekäsutaja – Jevgeni Moissejenko

Häirekeskus – Mart Müürisepp

DNA, Kops, Punalibled ja muud hääled – kogu trupp

Lisaks oli veel hulk inimesi, kes aitasid kaasa lavastuse valmimisele:

Lavastusala juht: Anni Rajas

Nukumeistrid: Evelin Vassar, Annika Aedma

Nukutehnik-insenerid: Andres Josing, Urmas Soosalu

Butafoor: Luule Kangur

Kunstnik-teostaja (ribad): Krista Norden

Kostüümide õmbleja: Jelena Meškova

Teised lavameistrid-lavatöölised (ringhorisondi paigaldajad ja karkassi ning etenduspaiga ülesehitus): Georg-Sander Männik, Janek Saareli, Jaanus Nuutre

Tehnik (valgustornide teostaja): Villu Teder

Grimeerija: Aimi Etverk

Kostümeerija: Tiina Salmus

Antud lavastus oli ühevaatuseline ja selle käigus tuli anda valguskujundusega võimalikult kujundlik ettekujutus vereliblede tööst inimorganismis: punaliblede tekkest, vere koostisest ja vereringest, kõrva ja silma ehitusest, samuti teadmine sellest, mis juhtub siis, kui verre satub alkohol või kui inimene haigestub. Seda kõike tuli kujutada nii, et väike vaataja saaks võimalikult täpselt aru, mis inimese sees toimub. Samas ei olnud lavastus ainult puhtalt anatoomiaõpik, vaid selles leidis sõprust, armastust ja elu keerdkäike, mis pani huviga jälgima, nii väikeseid kui suuri. Loomulikult oli selle juures väga tähtis tekst, kuid valguskujundusega sai seda veelgi mõjusamaks ja arusaadavamaks teha.

Kultuurilehes Sirp ilmunud arvustuses leiab kriitik Kristi Ruusna: „Lavastuse õpetlikkus väljendub eeskätt loos, mis selgitab vaatajale elusolemiseks hädavajaliku vere mikrokoopiliste osade funktsioone. Lavale loodud ruumimaagilises maailmas on loo ringikujulised pulseerivad peategelased, personifitseeritud punased ja valged verelible, ning kõrvaltegelastest usjad mikroobid nukunäitlejate käes pidevas liikumises. Tegelaste eesmärk on oma funktsioonide selgitamine inimorganismis, kuid ka humaansete ja elujaatavate väärtuste kandmine. Mikrobioloogiat õpetatakse ka lava- ning helikujunduse abil, mille keskel etendajate käte külge kinnitatud nukud tegutsevad. Pidevalt on kuulda lavaruumis liikuvate vereosakeste tekitatud helide imitatsioone – vaikusehetki lavastuses peaaegu polegi, aga puudub ka nende järele vajadus.“ (Ruusna 2014)

2. LAVAKUJUNDUSE KIRJELDUS

Tegemist on erakordselt visuaalse lavastusega, kus on väga olulisel kohal video, heli ja valgus. Lavastuse kunstnik Sander Põldsaar on loonud kogu lavakujunduse riideribadest, millega koostatakse väga mitmeid erinevaid tegevuspaiku. Antud lavastuses on näitlejad riietatud musta, et mitte esile tõusta nukkudest.

Jaanika Juhanson on Müürilehe intervjuus öelnud: „Mulle meeldivad konstruktorid. Ma nimetan nii lavakujundusi, mis ei määra stseenide tegevuspaika või asetust ette. Sisuliselt on tegemist mängupinnaga, millest ümberpaigutamise teel võivad sündida erinevad kohad, ruumid, ka tegelased. See annab võimaluse tekitada kujunduslikud stseenilahendused protsessi käigus koos näitlejatega. „Verelibled“ kujundust oma järjepidevas muutumises võib pidada lausa üheks suureks paljunäoliseks tegelaseks. Nii et nukunäitlejate kannatlikkus ja oskused on sellega manipuleerimisel väga teretulnud.“ (Kivirähk 2014)

Eespool mainisin, et lavastuses on väga palju tegevuspaikasid. Toon nad siinkohal lavastuses esinenud järjekorras välja:

reaalne maailm (Muinasjuttude klassis)

õlavarre punane luuüdi (lastetuba)

tõmbsoon ehk veen

süda

kopsu kapillaarid ja sombukesed

kõrv

nina

silm

maks

veresoon (gripi ajal)

silm

kapillaarid varvastes (külmakahjustuse ajal)

Üritasin luua valgusega mulje, et iga tegevuspaik on teistest erinev, nagu see realselt ongi. Kui jätta välja silm (kus oli video), siis kõik teised tegevuspaigad olid pidevas liikumises, nt kopsus liigutati riideribasid helitausta järgi, imiteerides hingamist. Sellised liikumised andsid mulle valguskujundajana rohkelt mänguruumi. See on üks peamisi põhjuseid, miks mulle meeldis seda lavastust teha, sest staatiliselt seisvad lavapildid on üldjoontes igavad, eriti kui on tegemist lastelavastusega. Kui aga kujundus on pidevas muutumises, siis see paneb kogu lavastuse elama ja lisab ohtralt mängulisust.

3. VALGUSKUJUNDUSE LOOMINE

27. detsembril 2013.a sain esmakordselt kokku lavastaja Jaanika Juhansoniga ja kunstnik Sander Põldsaarega. Jaanika Juhanson tutvustas mulle lavastuse „Lugu kahest vereliblest“ sisu ja Sander Põldsaar näitas arvutist lavakujunduse 3D maketti. Käisime ka nukumeistrite juures, kes näitasid, millised hakkavad välja nägema lavastuse nukud ja mis materjale lavakujunduses kasutatakse. Sain teada, et lavastus koosneb väga paljudest erinevatest tegevuspaikadest, mis kõik paiknevad inimese sees. Mõni aeg hiljem sain täpsemalt tutvuda tekstiraamatuga, mille lavastaja mulle saatis.

Valguskujundusega sain tegelema hakata 2 nädalat enne esietendust. Selleks hetkeks NUKU ovaalsaal is enam teisi etendusi ei tehtud ja „Lugu kahest vereliblest“ lava ehitati lõplikult valmis. Alles tol hetkel sain aru lavakujunduse tõelisest suurusest ja sellest, kui efektne nägi välja lava koos riideribadega. Lavastaja mingeid nõudmisi ei seadnud ja andis mulle vabad käed, kuid leppisime kokku, et kui olen saanud kõik valmis ja on aeg hakata valguspilte salvestama, siis seda võiksime teha koos.

Pärast esimest kokkusaamist lavastajaga lisandus nüüd veebruaris kaks asja: kahe peategelasest nuku (punase verelible) sees võinuks lavastaja nägemuse kohaselt olla valgus ja ühel rataste peal oleval ringil samuti eraldi seisev valgus. Mõlema lavastaja poolt väljapakutud ideega olin vägagi nõus, kuna need olid põhjendatult vajalikud. Nimelt mõnes pimedamas stseenis või rohkete tegelastega stseenis, paistaksid peategelased paremini silma. Kuna see tuli jutuks proovi käigus, oli seal mitmeid inimesi ja käis läbi erinevaid versioone, kuidas tekitada nukkude sisse valgus. Kui ideed läksid juba liiga keeruliseks, siis oldi vahepeal juba nõus kasvõi taskulampi kasutama, kuid sellega oleks näitlejal äärmiselt ebamugav toimetada. Pakkusin välja, et võiks kasutada LED-riba. See on selline riba, kus iga cm tagant on üks LED. Seda saab lõigata vajaminevasse pikkusesse iga kolme LED-i tagant ja samas tuleb sealt palju valgust. Lihtsasti paigaldatavaks teeb asjaolu, et riba tagaküljel on

liim. Kuna näitlejal on selle nukuga mängimisel vaja mõlemat kätt, siis tuli nüüd välja mõelda, kuidas tekitada sinna vool ja lüliti. LED-riba oli teatris juba olemas, aga vajaminevat toite süsteemi mitte. Läksin poodi ise, et saaksin kindlasti õiged asjad. LED-riba töötab 12V peal, seega vajasin 8 laetavat patareid, sest üks patarei on 1,5V. Vajasin veel patareidele korpust ja lüliti. Õhtul peale proovi tinutasin asjad omavahel kokku ja asi töötas. Järgmisel päeval proovi tulles näitasin seda lavastajale ja temale antud lahendus sobis. Näitlejad soovisid ainult lüliti pöidla suhtes teisele poole saada, aga üldiselt sobis ka neile. Viisin Ree ja Mee nukud, mille sisse valgused pandud said, butafooride juurde, et nad kinnitaksid süsteemi lõplikult (vt allolevat pilti).

Teine asi, mis lisandus, oli üks rataste peal olev ring, mis liigutatakse lavale. Lavastaja soovis, et selles ringis võiks olla eraldiseisev valgus. Nähes mainitud ringi ja selle mõõtmeid, arvasin, et oleks ideaalne kasutada PAR16 tüüpi prožektoreid. Oma mõõtetelt ja omadustelt sobiksid need sinna väga hästi. Selgus, et NUKU-s neid prožektoreid ei ole, aga olemas on PAR36 *pinspotid*. Oma ülesandelt on need täiesti erinevad prožektorid. Nimelt PAR16 tuleb valgus on suhteliselt hajuv võrreldes *pinspotiga*, kust tuleb väga kitsas kiir. Lavastajaga läksime lavastusala juhi Anni Rajase juurde, sooviga need PAR16 prožektorid soetada. Uurisin välja, palju need umbes maksavad ja teater oli nõus 8tk ostma. Väike probleem oli veel lampidega, aga käisin ise poes ära, et saaks õiged ostetud. Kuuldes, et teatris on olemas *pinspotid*, tekkis tahtmine ka neid kasutada. Nimelt sai nendega tekitada ringhorisondile väikseid täppe tõmbsoone stseenis, kui tulid väikesed punalibled. Otsustasingi mõlema prožektori tüübi

kasuks ja kuna mõlemad võtavad sedavõrd vähe voolu, ühendasin mõlemad prožektorite grupid jadas ja sain kaks eraldi kanalit (vt allolevat pilti).

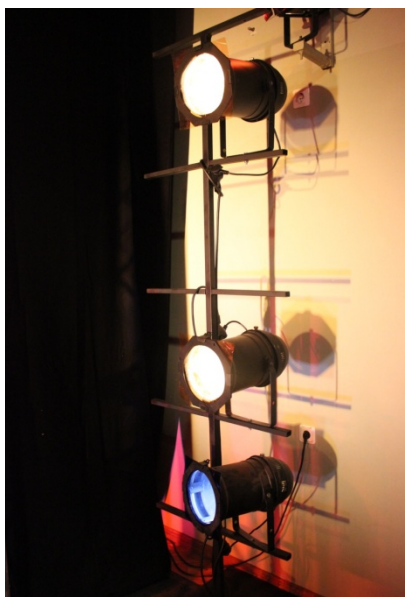
Esimesel kokkusaamisel detsembris andis kunstnik mulle saaliplaani, kuhu oli peale pandud antud lavastuse kujundus. Selle plaani peale oli mul tehtud esialgne valgusriputus, mida hakkasin korrigeerima, istudes proovides. 19.-23. veebruaril proove jälgides tegin enda jaoks märkmeid. Kirjutasin üles, kust suunast võiks valgus tulla, kui suur on valgustatav ala ja milline võiks olla koloriit. Õhtul, kui kõik olid ära läinud, sain hakata esimesi prožektoreid paika panema. Põhiliselt nii mööduski esimene nädal, et hommikul enne trupi saabumist ja õhtul trupi lahkudes sain tegeleda prožektorite riputusega. Kui kogu riputus oli teostatud, sain hakata rohkem keskenduma filtritele. Nende mõne aastaga on jäänud enim kasutatavate filtrite numbrid juba meelde ja lavaproovides erinevaid stseene jälgides märkisin ära, mis tooni ja numbrit antud stseenis kasutada võiks. Reaalselt filtrit prožektorite ette pannes ei olnud tulemus aga see, nagu olin lootnud. Nimelt lavakujunduses kasutuses olnud riideribad olid oranžikaspunased ja kui nendele suunasin mingit tooni valguse, muutis see väga oluliselt soovitud tulemust (vt allolevalt pildilt riideribasid töövalguses).

3.1. Valguskujunduse suunad

„Kujutluspildi loomiseks ei piisa tavaliselt ühest valgussuunast. Ülesandeks on kujundada mulje objektist: ilus (harmooniline), kole, igav, õudne. Igale valgussuunale on omane sisendada teatud tunnet (muljet). Ühtlaselt tasakaalus valgus on homogeenne (igav), puudub pinget, jõud, kirg. Näitleja (esineja) valgusest tavaliselt ei piisa ruumi andmiseks, tuleb teha nii esitaja – kui ruumivalgust. Enam annab vaatajale muljet ruumivalgus. Oluline on valgustada esitajat nii, et nähtavus ja kolmemõõtmelisus maksimaalne, varjud aga minimaalsed.“ (Vaigur 2011)

Jaanuaris koostas esialgse riputusplaani, mille saatsin ka NUKU-sse. Tegin plaani, kasutades pea kõiki olemasolevaid suundasi. Panin sinna peale natuke rohkem projekte, kui ma oleks kasutanud, sel lihtsal põhjusel, et kui veebruaris kohale tulen, oleks mulle need projektid valmis, mitte et need on kuski teises lavastuses käigus ja peaksin vähemaga leppima. Riputusplaanis oli mul ära näidatud ka nelja balletitorni vajadus. Olles plaani ära saatnud kohalikele valgustajatele, sain kiirelt tagasidet. Selgus, et osad projektid NUKU-s ei ole, aga sellest ei olnud midagi, sest oli asendusvariante. Kui veebruaris 2 nädalat enne esietendust kohale läksin, selgus, et kohapeal on olemas ainult 2 balletitorni, 4 asemel nagu mul riputusplaanis oli. Sellest probleemist tol korral ei tulnud juttu. Arutasin asja lavastajaga ja leidsime, et need balletitornid on vaja kuidagi tekitada. Pöördusime lavastusala juhi Anni Rajase poole, kes seepeale palus abi tehnikult Villu Tederilt. Seletasin talle ära, millised need balletitornid peaksid välja nägema. 2 tükki oli juba NUKU-s olemas, aga kui korra teha, siis teha sellised, et saab ka hiljem kasutada. Muidugi oleks võinud samasugused teha, aga selleks oleks kulunud rohkem materjali ja leidsin, et kui juba tehakse uued, siis võiksid need olla suutelised hoidma rohkem projekte, kui need, mis juba olemas olid. Rohkemade võimaluste all pean silmas, et samale kõrgusele saab paigaldada rohkem projekte ja on rohkem võimalusi kasutada erinevaid kõrgusi. Joonistasin paberile, milline see võiks välja näha ja lisasin ka mõõdud (vt pilti järgmisel lehel).

Nuku teatri ovaalsaal on olemas ainult kaks ripustrassi ja need mõlemad on mõeldud eestvalguseks. Antud lavastuses ehitati sinna saali trassidest kokku ruut, mille külge sai riputada riideribad. Selle trassidest ruudu külge, mis oli samas ka üks kujunduse osa, sain väga hästi riputada vajaminevad prožektorid, sinna suunda, kuhu oli vaja.

„Lugu kahest vereliblest“ valguskujunduses kasutasin kõiki valgussuundi.

Suund	Ülesanne	Eesmärk lavastuses
Eestvalgus	<i>Nähtavaks tegemine, lava värvimine (Vaigur, 2011).</i>	Eestvalgus oli suunatud esimese trassi servadest ja risti. Külgmine eestvalgus lisab kolmemõõtmelisust kui kasutada "lahjasid" värve, erinevaid intensiivsuseid ja värvide segamist (nt vasakult soe, paremalt külm).
Tagantvalgus (kontra)	<i>Lavapinna "pesu", "wash", peseb eestvalguse tekitatud varjud. (Vaigur, 2011).</i>	<i>Kontravalgus on potentsiaalikaam suund lavaruumi iseloomu muutmiseks. (Vaigur, 2011).</i>

		Kasutasin kontravalgust paljudes stseenides tooniandjana, aga silma stseenis oli peamine suund.
Taustvalgus	<i>Horisondi või tagaseina valgustamine (Vaigur, 2011).</i>	Kasutasin ekraani valgustamiseks ja varjuteatri tarbeks.
Külvalgus	<i>Ülalt tulev külvalgus lisab valguspildile ruumilisust ja ümarust. Ristkülvalgus on kas väga madal või horisontaalne külvalgus. (Vaigur, 2011).</i>	Kasutasin ülalt külvalgust ja ristkülvalgust (läbivaid) ruumilisuse tekitamiseks ja samuti lavaruumi värvimiseks.
Ülaltvalgus	Teistest kujundus elementidest eraldiseisvalt välja tuua.	Kasutasin osades stseenides olulise väljatoomisel.
Altvalgus	Õuduse tekitamine.	Kasutasin külmakahjustuse stseenis õuduse loomiseks.

3.2. Valguskujunduse põhiülesanded

„Lava valguskujundust võib defineerida kui valgustuse loomingulist kasutamist, suurendamaks pealtvaatajate arusaamist laval toimuvast ning visuaalse lisaväärtuse andmist lavastuse kontseptsioonile. Antud eesmärgi saavutamiseks peab lavavalgustus täitma mõned ülesanded.“ (Vaigur 2011). Alljärgnevatel alapeatükkides lähtungi valguse ülesannetest etenduses.

3.2.1. Nähtavuse reguleerimine

„Iga etenduse valgustus peab tegema näitlejad, kostüümid ja lavakujunduse pealtvaatajaile selgelt nähtavaks. Kuna valgusega on väga kerge mõjutada, on iseäranis oluline, et pealtvaatajad näevad ainult neid näitlejaid või objekte, mis on eelnevalt lavastusmeeskonna poolt kokku lepitud.“ (Vaigur 2011)

Nähtavuse reguleerimisega antud lavastuses sai väga palju mängitud, nimelt üritasin vältida eestvalgust. Kui tegevus toimus eeslaval ja panna peale eestvalgus, siis selle tulemusel muutus nähtavaks ka järgmise stseeni jaoks valmis seatud riideribadest kujund, mida üritasin läbivalt lavastuses vältida. Juhul, kui teiste suundadega ei saanud hakkama, alles siis kasutasin eestvalgust, aga sellega ainult toetasin või "pesin" teiste suundade tekitatud varjusid.

3.2.2. Lavapildi värvimine

„Arvestades lähteülesannet kasutada valgusevärvi vastavalt meeleolule, aja ja koha määramiseks jne.“ (Vaigur 2011)

Kasutasin lavastuses „Lugu kahest vereliblest“ kokku 8 erinevat filtrit, firmalt LEE. Minu jaoks oli filtreid piisavalt, neid toone omavahel kokku kombineerides, sain soovitud tulemused. Samas jäi lavastuse koloriit ühtlaseks, ei olnud väga drastilisi muutusi, mida antud lavastuses soovisingi vältida.

Filter	Toon	Suund ja eesmärk
Lee 075 Evening blue	Keskmise tumedusega sinine.	Kasutasin tagantvalgusena silma stseenis. Mõnes pildis segasin teiste värvidega.
L 200 Double C.T. Blue	Hele külm sinine. Muudab hõõglambi 3200K päevavalguseks 2600K.	Kasutasin kõige rohkem. Oli läbivatena, külgvalgusena ja eestvalgusena. Kõikidel suundadel segasin kokku

		teiste toonidega.
L 026 Bright Red	Erk punane.	Kasutasin kanga värvimiseks. Lava keskel läbivatena ja lava ees kardinat peale.
L 021 Gold Amber	Erk oranž.	Külgvalgusena. Lõi riideribad elama, tugev efekti lisamine.
L 131 Marine blue	Ookeani sinakasroheline.	PAR16-ga altvalgus. Õuduse tekitamine.
L 195 Zenith blue	Tume sinine.	Kasutasin ülaltvalgusena. Segasin teiste toonidega või oli eraldiseisev.
L 013 Straw tint	Sooja tooniga näitlejavalgus.	Kasutasin eesvalguses ja läbivates, koos külma sinise tooniga.
L 255 Hollywood frost	Helevalge, peaaegu läbipaistev. Hajutav filter.	Koos PAR16-ga altvalgusena. Pehmendab valguse servasi ja lööb valgust rohkem laiali.

3.2.3. Tähelepanu koondamine

„Suur ja väike plaan. Näiteks mingi tegevus on välja valgustatud intensiivsemalt kui ülejäänud. Sõltuvalt millises lavaosas on intensiivsem valgus, koondub pealtvaataja tähelepanu sinna.“
(Vaigur 2011)

Mulle väga meeldib teha selliseid valguspilte, kus publik ei märkagi mingit muudet, vaid hiljem avastab, et nt sinine on vahetunud oranži vastu, aga seda märkavad vaid vähesed. Sellised valgusmuuted on hakanud mulle koolis õpitud 4 aasta jooksul väga meeldima. Toon näitena ühe valgusmuute: näitlejad liikusid varjuteatrit tegema, ühe sõna peale toimus muude 0 sekundiga. See tähendab 0 sekundiga tuli uus pilt peale (varjuteater läks nähtavaks), aga vana pilt kustus ära 45 sekundit. Sellist muudet enamus inimesi tegelikult ei märka, et kogu lava ühel hetkel pime on ja kogu tegevus on koondunud varjuteatrisse. Sarnaseid muuteid antud lavastuses kasutasin väga palju, pean silmas ajalist erinevust uuel ja vanal valguspildil. Valguse koondamine ja publiku pilgu meelitamine mõnda teise kohta on minu meelest üks toredamaid asju valguskujundamise juures.

3.2.4. Rütm

„Rütmi võib jagada valguspildi siseseks rütmiks (kattub suuresti kompaga) ning valguspiltide vaheliseks rütmiks ehk siis milline on valguspiltide vahetumise iseloom (aeg, muutumise aste).“ (Vaigur 2011)

Valguspiltide muudete pikkused olenesid stseenide vahetustest. Oli 0-sekundilisi muuteid ja samas oli ka 45-sekundilisi valgusmuuteid. Paljud valgusmuuted ajastasin kokku heli ja videoga. Nt kui hakkas mängima video, liiguti silma stseeni, siis enamasti olid need kiired muuted. Mainisin, et üritasin ajastada heli ja videoga, siis paljud valgusmuuted olid näitlejate liikumisest tingitud. Kokkuvõtvalt võib väita, et valgusmuuted ajaliselt olid väga erinevad, aga need olid tingitud antud stseenist ja sama kehtib ka koloriidi muutuse puhul. Minu arust olid kogu lavastuse vältel valgusmuuted suhteliselt sujuvad, nii värvis kui ajas.

3.2.5. Stiil

„Valguskujundus peaks jälgima lavastuse ühtset läbivat stiili. Näiteks kergetes ning loomulikes toonides ja harmooniliste suundadega kergemast draamavormist sügava värvikasutuse ning dramaatilise suunavalikuga eepiliste muusikaliste suurvormideni.“ (Vaigur 2011)

Antud lavastuses tuli kujutada inimese sees toimuvat, siis võiks järeldada, et kasutasin ainult "pakse" punaseid toone. Terves lavastuses oli ainult üks selline stseen ja see oli südame puhul, kus kasutasin ainult erksat punast ja midagi muud ei lisanud. Kõigis teistes stseenides pehmendasin "pakse" toone külmade heledate toonidega, mis andsid minu jaoks soovitud tulemust. Kuna ma eriti palju filtreid ei kasutanud, nagu ülevalpool tabelis juba näitasin, siis tundus, et sellise koloriidi valikuga sai lõpptulemus stiilipuhtam.

3.3. Valguspiltide koostamine ja salvestamine

Nagu juba eelnevalt mainisin, soovis lavastaja, et valguspilte teeksime koos. Valguspilte hakkasime tegema Vabariigi aastapäeval ja sellele järgnenud päeval, sel lihtsal põhjusel, et teistel oli siis vaba päev ja meie saime rahulikult keskenduda valgusele. Selleks ajaks oli mul tehtud riputus ja filtrite valik. NUKU teatris oli puldiks ChamSys MagicQ MQ60. See on väga hea valguspult nii teatrietenduseks kui ka kontserdiks. Koolis on meil sama firma suurem pult, aga töö põhimõtted on samad, seega oli mul see pult juba selge ja sellega probleeme ette ei tulnud.

Lavastaja võttis tekstiraamatu ette ja hakkasime algusest valguspiltidega pihta. Kuna minul lavaline liikumine stseenide järgi veel peas ei olnud, siis lavastaja käis ja näitas ette kust keegi tuleb, kuhu ta jääb ja mis edasi saab. Pean tunnistama, et sedasi valguspiltide tegemine oli suhteliselt kerge ja samas ka põhjalik. Kui juhtus, et ei minul ega lavastajal tulnud stseeni liikumine meelde, siis lavastajal oli tahvelarvutis olemas proovides filmitud videod, kust sai koheselt järgi vaadatud. Kui olin suunad ja intensiivsused valguspildis paika saanud, vahetasime lavastajaga kohad - mina imiteerisin nukku ja lavastaja vaatas, kas selline valgus sobib. Kõik nukud olid meil saalis olemas ja saime kõik valguspildid tehtud nõ koos näitlejaga. See on nukulavastuse juures suur pluss, et ei pea valguspilte tegema koos näitlejatega, vaid seda nukku saab ka keegi teine käes hoida ja jäljendada tema liikumist, seni kuni mina panen paika intensiivsused. Kordamööda laval käies sain kõik valguspildid salvestatud. Edasistes proovides läbimänge tehes muutsin vajadusel intensiivsuseid, kuid enamasti panin paika valguspiltide aegasid, lähtudes kas helist või videost. Kaks päeva enne esietendust lasin istuda NUKU valgustehnikul Targo Miilimaal pulti, et ta saaks juba harjuda valgusmuudetega, sest tema on see, kes hakkab pärast neid etendusi maha mängima.

KOKKUVÕTE

Enda lõputööks tegin valguskujunduse lavastusele „Lugu kahest vereliblest“ NUKU Teatri ovaalsaal. Lavastus esietendus 2. märtsil 2014. a. Tööprotsess oli ajaliselt suhteliselt kiire, sest sain saali, kus oli lõplik lavakujundus, sisse 2 nädalat enne esietendust. Üritasin olla võimalikult produktiivne ja endale püstitatud ajalistesse piiridesse jääda. Valguskujunduse loomisel tuginesin 4 aasta jooksul koolis õpitule ja valguskujunduse põhiülesannetele.

Lavastajaga koostöö sujus hästi, soovisime sarnaseid meeleolusid luua ja ilmnes, et meil toonide suhtes sama maitse. Väikeste probleemide tekkides, nagu nt balletitornide olemasolu, valguse vajadus peategelaste ja puidust ringi sisse, läksime koos lavastusala juhi juurde ja palusime, kas need saaks kuidagi tekitada. Valguspiltide salvestamine lavastajaga sujus samuti hästi. Sellisel moel, nagu meie lavastajaga valguspilte salvestasime, peaks saama ka teistes žanrites kasutada, ei piirdu ainult nukulavastusega. Nagu meie markeerisime nuku liikumist, saab seda ka teistel juhtudel rakendada, kui on võtta keegi, kes markeeriks. Minul puudus selline valguspiltide tegemise kogemus ja võib-olla seetõttu olin ka alguses natuke skeptiline. Kuna sedasi valguspiltide tegemine toimus, ei näe ma suurt erinevust, miks ei peaks see töötama teisi žanreid tehes.

Kasutasin lavastuses suhteliselt vähe erinevaid filtreid, aga neid toone omavahel kokku kombineerides saavutasin igale tegevuspaigale omanäolised valguslahendused. Lavastuses oli kujutatud inimese sees olevaid organeid, seega tuli luua mitmeid erinevaid tegevuspaikaid. Usun, et selliselt teostatud valguskujundus toetas antud lavastust, tehes tegevuspaigad paremini jälgitavateks.

Kogu lavastusprotsess oli minu jaoks väga õpetlik ja sain praktiseerida omandatud teadmisi valguskujunduse erialal. See oli minu esmakordne kokkupuude sedavõrd visuaalse ja auditiiivse lavastusega. Loodan väga tulevikuski selliste lavastuste tööprotsessis osaleda, mis pakuvad võimalusi valguskujundusega eksperimenteerida. Olen väga tänulik, et lavastus „Lugu kahest vereliblest“ andis võimaluse osaleda põnevas loometöös ja seejuures sain õpitud teadmisi rakendada.

KASUTATUD KIRJANDUS

Kivirähk, K. 2014. *Praegu on igavik*. - Mürileht, 06.03.

LEE filtri koduleht - <http://www.leefilters.com/index.php> (16.05.2014)

NUKU teatri koduleht - <http://www.nuku.ee/teater/koolilastele/lugu-kahest-vereliblest/>
(16.05.2014)

Ruusna, K. 2014. *Ruumimaagia, õpetlik lugu ja meisterlik nukukunst*. - Sirp, 11.04.

Vaigur, M. 2011. *Valguse ülesanded etenduses*. [Loengukonspekt].

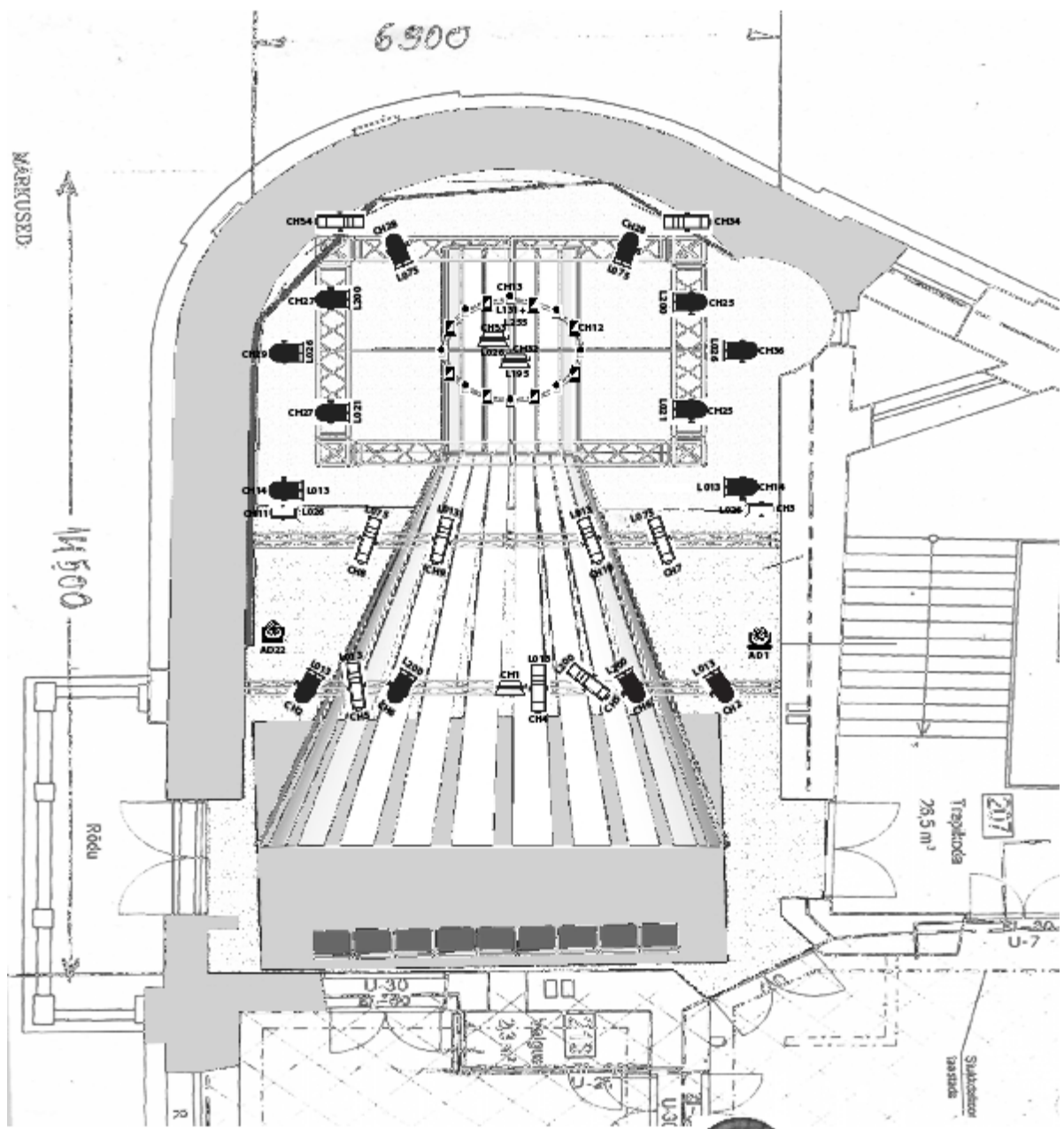
LISAD

Lisa 1 - „Lugu kahest vereliblest“ stseenide tabel

	Tegevus	Tegelased	Koht	Komment
1	Sissejuhatus (“läheme muinasjutu sisse”)	Muinasjutt jt		
2	Ree ja kingitus	Muinasjutt, Ree	Õlavarre punane luuüdi (lastetuba)	Kuubikus ribadest koed
	Verelible süünd (arenguastmed)	Ree, (Muinasjutt), Kõik (koed)	-,-	
	DNA	Kõik (DNA - hääled)	-,-	
	Kohtumine kasvatajaga	Muinasjutt, Ree, Mee	-,-	
3	Liikumine südame poole, ränd veres	Ree, Mee, Kõik - teised punalibled, valgelibled, lümfilibled, vereliistakud Süda (hää) Muinasjutt?	Tõmbsoon ehk veen	RÄND; pikad ribad üle publiku “Siia, siia!” Suur mäsu – liikumine, vere koostise tutvustus
4	Kohtumine südamega	Ree, Mee, Kõik - Süda (hää), teised punalibled Muinasjutt?	Süda	Kuubikus ribadest südamekoed
5	Heleda rõõmu poole	Ree, Mee Kõik – vt ülalt	Veen	RÄND
	Heleda rõõmu kogumine (hapnik)	Ree, Mee, Kops (hääled) Kõik – vt ülalt	Kopsu kapillaarides ja sombukestest	
	Uuesti südames	Ree, Mee, Süda (hää) Kõik – vt ülalt	Süda	KIIRRÄND
6	Ringkäigule	Ree, Mee	Arter	RÄND
	Muusika ja tüli	Ree, Mee, Sii Kõik – vt ülalt	Kõrv	
	<i>ÜLEMINEK (Aeg möödub)</i>			<i>RÄND</i>
7	Kokkupuude pisikutega	Ree, Mee, teised punalibled, Mikroobid, Valgelible (Raa)	Nina	

	Tegevus	Tegelased	Koht	Komment
		Muinasjutt?		
	<i>ÜLEMINEK (Aeg möödub, veidi)</i>			<i>RÄND</i>
8	Reiki ja Radur, tutvumine Raaga	Ree, Mee, Raa (helis Tüdruk)	Silm	
	<i>ÜLEMINEK (Aeg möödub)</i>			<i>RÄND</i>
9	Alkohol	Ree, Mee, Raa Joobnud närvirakud Surevad punalible Magu (hääl)	Magu	
	Karm kurn	Ree, Mee, Raa Kontrollrakud	Maks	
	<i>ÜLEMINEK (Aeg möödub)</i>			
10	Gripp/ Suur Lahing	Ree, Mee, Raa, Mikroobid (helis Tüdruk, Ema)		
	VAHEAEG			
	Kadunud Radur ehk mure	Ree, Mee	Silm	
	Külmakahjustus ehk Mee surm	Ree, Mee, Valgelible Tüdruk, Ema		
	Uus sõber	Ree, Lii		
	Uus kaotus/ haav sõrmes	Ree, Lii	Sõrm	
	Vanadus ja lahustamine	Ree		
	Taastamine	Ree, Vereloomerakk, Süda		
	Suur üllatus	Ree, Raa, Võõras (Viiruste kogum), Süda		
	Muinasjutt			

LISA 2 - RIPUTUSPLAAN

AD22	AD1	AD22	AD1	AD22	AD1

Robie 600 Led Wash on pörsedel.
 MODE 2
 Mõeldud on asetatud aknaid vastakuti.

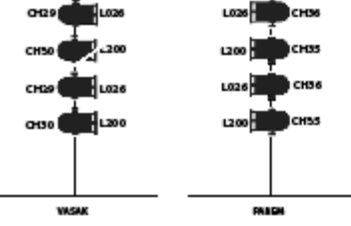

Tegelikult see ja see ruutude sees on led-i valgustid. Led-i toidab 8 akseptareid. Vajadusel teada.

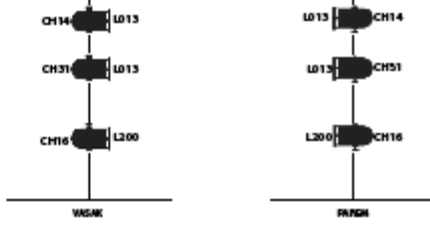
Kanalid 12 ja 13 on kinnitatud ringikülge. Lükatakse lavakõrgusele standi lõpse. Par16 osi suunatud otse üle ja pin apotid on suunatud aknaile.

Kanalid 36 ja 29 mis on nurgitud üleval oleval plaanil on balleti tornidel.

Kanalid 14 mis on nurgitud üleval oleval plaanil on balleti tornidel

LISA 3 - SUUNA NIMEKIRI

Kanalid 14 ja 31 on suunatud vastakuti. Kanalid 9 ja 10 on suunatud otse ülevalt alla, rohkem lava keskmesse. Kanalid 9 ja 10 on profiilid ja nende punktid on fookusest väljas. Kõigil on ees LEE013.

Kanalid 11 ja 3 on CCT Freznellid 18-57. Kinnitatud seinale statsionaar etendusel, aga väljasõidul kinnitada balletitorni ülemisele pulgale, ette Lee 026. Kasutada klappe. Suunatud ainult eesribadele ja klappidega piirata üleliigne. Kanal 4 on profiil, suunatud lava keskele ja fookusest väljas, ette Lee 013. Kanal 5 on ühe kanali all kaks profiili, mis on fookusest väljas, ette Lee 200 ja Lee 013.

Kanalid 8 ja 7 on profiilid ja fookusest väljas, ette Lee 075.

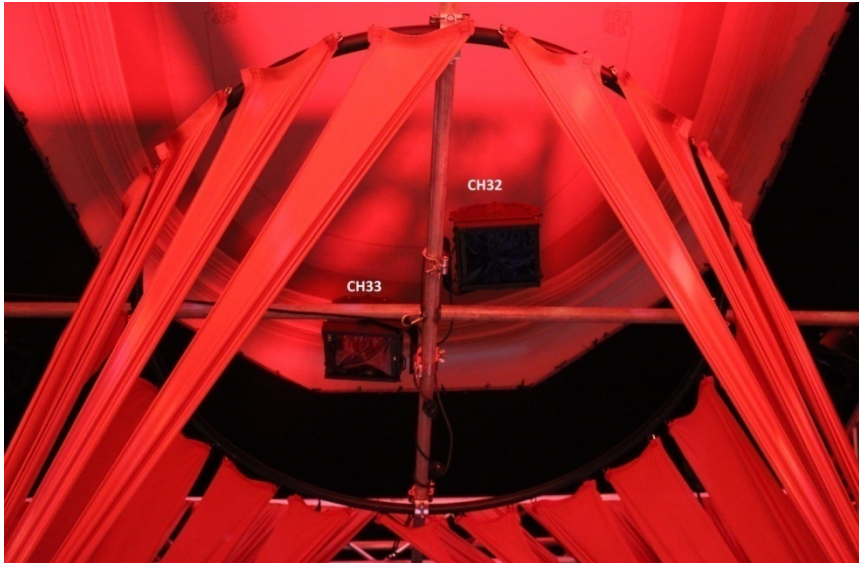
Kanalid 2 ja 6 on suunatud risti. Vasakpoolne kanal 2 on ühes punktis parempoolse kanali 6-ga. Ja vastupidi. Vasakpoolne kanal 6 on ühes punktis parempoolse kanali 2-ga.

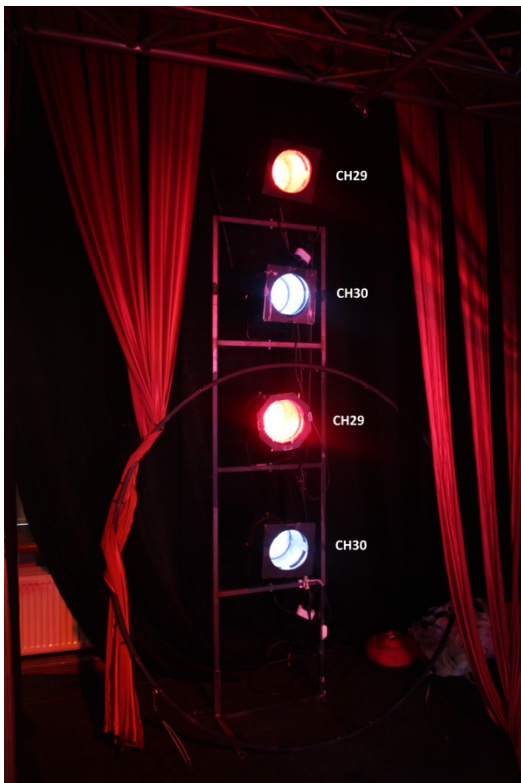
Kanal 16 on suunatud rohkem lava sügavusse. Erinevalt kanalitest 14 ja 31, mis olid vastakuti.

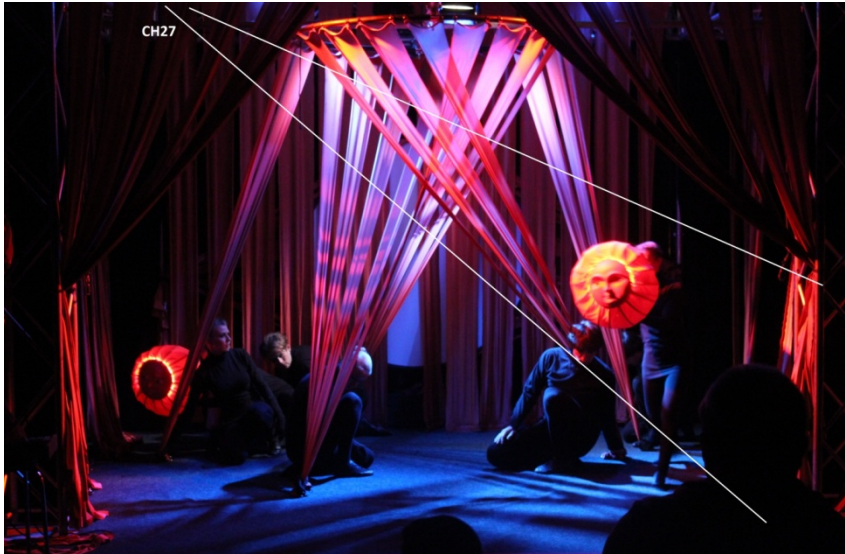
Robin 600 LED Wash-id on põrandal maas. Parempoolne on AD1 ja vasak on AD21. Mõlemad on MODE2. Ekraanid on vastakuti, siis on positsioonid õiged.

Kanalid 33 ja 32 on suunatud otse alla.

Kanalid 29 ja 30 on balletitornidel. Täpselt selle torni vastas on teine samasugune. Kõik on suunatud vastakuti.

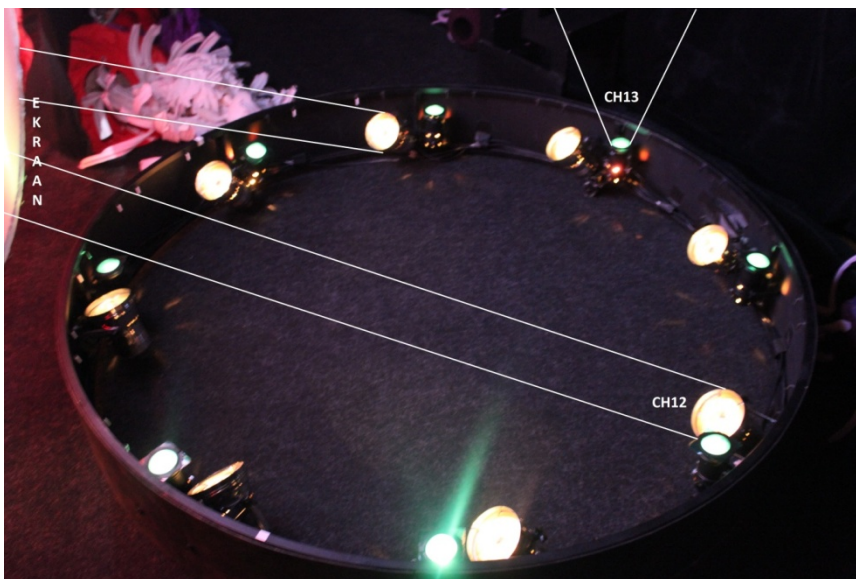
Külgvalguseks on kanalid 27 ja 25. Antud pildil näeme ainult kanali 27 suunda, aga samamoodi on suunatud kõik 4 Par64. Tagumistel ette pandud Lee 200 ja esimestel Lee 021.

Tagantvalguse (kontra) prožektorid on suunatud risti. Ei tohiks kindlasti esimese trassi piirist üle minna, pigem lavatsentrisse. Mõlemate ees on Lee 075.

Varjuteatri kaks profiili on filtriteta. Lõigata ära kõik üleliigne, peab jääma ainult ekraan. Mõlemad profiilid on kinnitatud tagumise trassi külge, paremale ja vasakule. Kõrguselt peaksid olema mõlemad ekraani keskel.

Etenduse alguses on ring lava taga. Enne etendust vaadata, et ring oleks sellises asendis, et kõik PAR36 pinspotid oleksid suunatud ekraanile. PAR16 on suunatud otse üles ja ees on Lee 131 ja 255.

LISA 4 - PILDI NIMEKIRI

Pildi nr.	Tekst	Aeg
1	Publik	7.0
3.	Katri tuleb sisse	6.0/7.0
4.	Kardinate vahele minek	3.0/4.0
5.	Katri ka kangaste taha	7.0/8.0
6.	Tuleb Ree kardinate vahelt (MIHKLI KÕLLIDE LÕPUS)	2.0
7.	Mihkel : ``Sa saad teele kaasa``	2.0/4.0
8.	REE : ``LÄHME``	3.0/4.0
9.	Mihkel : ``Tere tulemast veresoonde``	3.0/4.0
10.	Mihkel tõstab käed üles	3.0/4.0
13.	Ree : ``See tähendab ju surra``	4.0/5.0
14.	Mee : ``Lähme``	5.0/6.0
15.	südame lause tuleb suhteliselt kohe peale eelmist	2.0/3.0
16.	südame lause lõppes	3.0/4.0
17.	kõik ette (järgmine pilt tuleb suhteliselt kohe järgi)	1.0/2.0

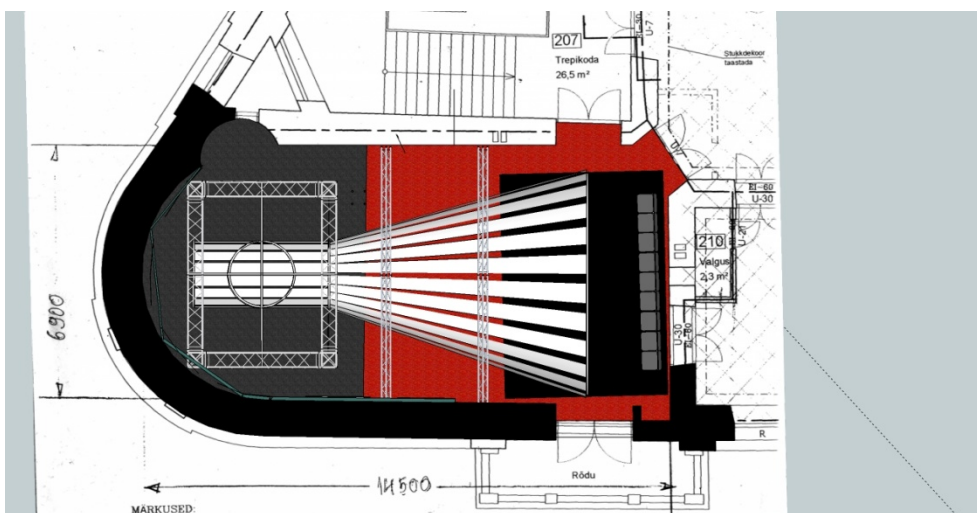
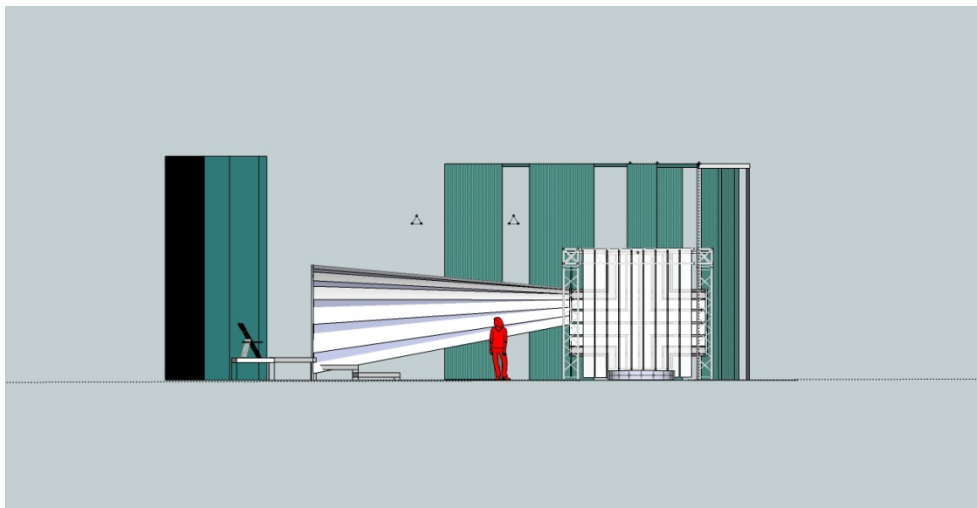
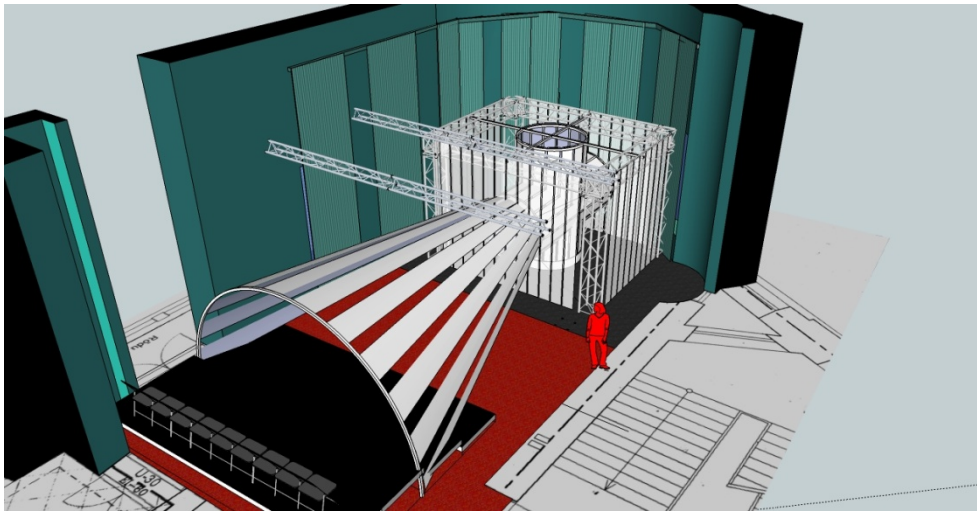
18.	HELI : teise vuhhi ajal , kõik teised lähevad ära	3.0/4.0
19.	Mee : köhatuse peale	3.0/4.0
20.	lasevad ribad lahti	4.0/5.0
21.	SUURED VERELIBLED KÜKITAVAD MAHA TEISTE ALLA KESKELE	2.0/4.0
21.5	keskmised verelibleid liiguvad pundis paremale	3.0/4.0
22.	verelibleid lasevad ribad lahti	2.0/4.0
23.	eesriie avaneb ja NINA	3.0/4.0
23.6	Mee keskele aevastamine	2.0/3.0
24.	Ree : Mee, Mee	2.0/3.0
26.	Mikroob eest kardina juurest ära	2.0/3.0
26.1	lastakse ribad lahti	2.0/3.0
26.5	“LÄHME”	2.0/3.0
27.	SILM - Video	3.0/4.0
28.	“Lähme” (REE ette)	4.0/5.0
28.1	hakkab video	3.0

28.2	TÜDRUK ISTUB ÕRRELE	5.0
29.	punane tüdruk hüppab paati	15.0/20.0
30.	HELI : Raa, kutsung, Raa SO	3.0/4.0
31.	Ree : ``Nägemiseni Radur``	5.0/6.0
32.	HELI tümpsu peale ``Ma tahan seda see on magus``	4.0/5.0
32.5	kõik verelibled hakkavad liikuma tagant ette	4.0/5.0
33.	Ree ja Mee vasakule serva	0.0/2.0
34.	HELI : kui on kolmas kord ``PLASMAS ON MÜRKI``	20.0
35.	keskmised verelibled hakkavad ennast keskel kokku mässima ribade sisse	8.0/10.0
37.	Ree : Muinasjutt, Muinasjutt	2.0/3.0
38.	HELI : välja, välja	6.0/7.0
39.	kardinad ette	4.0/5.0
40.	kardinad avanevad	2.0/3.0
41.	valgelibled tulevad juurde (Täpselt vajutada)	0.0/45.0
42.	kolmekesi ette (Ree, Mee ja Raa)	3.0/4.0

43.	kardinad lahti, punane tüdruk õrre peale	3.0/4.0
44.	Mee tuleb juurde	4.0/5.0
45.	Ree ja Mee taha ära	4.0/3.0
46.	esimene lible sureb rõnga sees	5.0/20.0
47.	peale suurt valgelible, Ree tuleb rõnga sisse	4.0/5.0
48.	Ree : ``LÄHME``	10.0/15.0
49.	HELIS ragina peale	4.0/5.0
50.	keskmised verelibled hakkavad värisema	3.0/4.0
51.	tõmbavad eesriide korraks ette, (Helis veel üks viimane kord) Kaisa tõmbab kardinaid	1.0/2.0
52.	suur verelible sureb ära (kerib ennast lõpuni kokku) (Helis lõpu PIUKS)	2.0/3.0
53.	Kohe kui on kujund valmis	4.0/5.0
54.	Helis KELLA tiksumise peale	7.0/9.0
55.	Ree kardina taha	4.0/5.0
56.	HELI: Lahustada	10.0/13.0
57.	MIHKEL TEEB KÖLL	3.0/4.0

58.	HELI : Täiesti puhas	5.0/6.0
60.	kardinad eest ära	5.0/7.0
61.	Tuleb Raa (Mart)	1.0/2.0
61.5	Raa ette Ree juurde	5.0/6.0
62.	video hakkab	3.0
63.	VIDEO : "Üksmeelselt ja õnnelikult"	3.0
64.	lõpu kõll	3.0/5.0
64.5	kummardus	5.0
65.	publik	6.0

LISA 5 - PILDID LAVAKUJUNDUSE 3D MAKETIST

LISA 6 - KULTUURILEHT SIRP ARVUSTUS

RUUMIMAAGIA, ÕPETLIK LUGU JA MEISTERLIK NUKUKUNST

Kristi Ruusna 11.04.2014

Nukuteatri „Lugu kahest vereliblest”, autor Pilvi Üllaste, dramatiseerija ja lavastaja Jaanika Juhanson, kunstnik, videokunstnik ja muusikaline kujundaja Sander Põldsaar, valguskunstnik Märt Sell, liikumisjuht Kardo Ojassalu. Mängivad Sandra Lange, Mart Müürisepp, Kadri Kalda, Kaisa Selde, Katri Pekri, Jevgeni Moissejenko ja Mihkel Tikerpalu. Esietendus 2. III Nukuteatri ovaalsaalis.

Teater täidab vaatajate erisuguseid ootusi: olgu selleks kunstiline kogemus, meelelahutus, päevakajaliste sündmuste tõlgendus vm. Teater on aga ka hõlbus vahend noorele vaatajale millegi uue õpetamiseks, mingite väärtuste edasikandmiseks – ning seda mängulisel viisil, mis on auditiivselt ja visuaalselt stimuleeritud. Nukuteatri vahendid on käepärane tööriist lavastajale, kellele jutustajaande kõrval on omane eeskätt visuaalne mõtlemine. Seda on lavastajana meisterlikult kasutanud Jaanika Juhanson uuslavastuses „Lugu kahest vereliblest”, kus on võimsalt kokku seotud Pilvi Üllaste südamlük lugu ja nukuteater. Lavastuse õpetlikkus väljendub eeskätt loos, mis selgitab vaatajale elusolemiseks hädavajaliku vere mikrokoopiliste osade funktsioone. Lavale loodud ruumimaagilises maailmas on loo ringikujulised pulseerivad peategelased, personifitseeritud punased ja valged verelibled, ning kõrvaltegelastest usjad mikroobid nukunäitlejate käes pidevas liikumises. Tegelaste eesmärk on oma funktsioonide selgitamine inimorganismis, kuid ka humaansete ja elujaatavate väärtuste kandmine. Mikrobioloogiat õpetatakse ka lava- ning helikujunduse abil, mille keskel etendajate käte külge kinnitatud nukud tegutsevad. Pidevalt on kuulda lavaruumis liikuvate vereosakeste tekitatud helide imitatsioone – vaikusehetki lavastuses peaaegu polegi, aga puudub ka nende järele vajadus. Inimkeha ei vaiki ega peatu kuni elu lõpuni ning seda ei tee ka Juhansonil lavastuse tegelased ega Sander Põldsaare kujundus enne etenduse lõppu. Rohkel helikujundusel on oluline osa lavastuse õnnestumises: see on kui tegelane, kes muudab loo kahest vereliblest täisväärtuslikuks. Koreograafilise liikumise abil keerukaks süsteemiks kombineeritud lavakujundusega haaratakse publik fiktsionaalsesse maailma. Liikumisjuhi Kardo Ojassalu

loodud liikumismustrid elavdavad lavakujunduse samaväärselt nagu nukunäitlejate mäng elustab vereliblenukud. Liikumiste abil areneb lavakujundus tinglikult veresoonkonnaks, mille käänakuid pidi reisitakse eri organite ja kehaosadeni. Tunne, nagu viibiks publik veresoonkonnas, on loodud oranžikate venivast kangast lintidega, mis ulatuvad poodiumi tagant lavakeskmesse ja on kinnitatud erisuguste raudkonstruktsioonide külge – nukunäitlejad liigutavad neid pidevalt vajalikesse kombinatsioonidesse. Samast materjalist kangaribasid on kasutatud organite kujutamisel. Kõige meeldejäävam oli süda: vertikaalselt lavale asetatud rütmiliselt pulseerivad kangalindid löid elava kujundi verd pumpavast südamest, mis hüüab verelibledele mahedal häälel: „Siia, siia!“. Nii nagu on lavastus visuaalselt mitmekülgne ja auditiiivselt rikkalik, on ka etendatud jutustus mitmetasandiline. Keskne vereliblede (armastus) lugu on asetatud raamjutustusse, millega etendus algab: muinasjuttude kooli õpilane on tegemata kodutöö tõttu sunnitud õpetaja juuresolekul improviseerima ühe loo. Ainest ammutab ta füsioloogiast selle kõige otsesemas tähenduses. Vereliblede-keskses loos tuleb aga esile kolmaski teema – muinasjutt kahest inimtegelasest tundmatul muinasjutulisel maal. Kolme eri jutustuse jälgimine on hõlbustatud struktureeritud selgete eristustega tegelaskonnas: musta riidetatud muinasjutud koolis, vereliblesid ja mikroobe kujutavad nukud organismi sees ning inimnäolised nukud muinasjutulises maailmas. Seda on lastel lihtne jälgida, kõik on põnev ning vaheldusrikas, laskmata noore vaataja huvil vaibuda. Professionaalsed nukunäitlejad loovad nukkudega manipuleerides totaalse illusiooni, fiktsionaalse vereliblede ja muinasjututegelaste maailma. Eriti jäävad meelde just vingerdavad usja välimusega mikroobid, kes mõjuvad heatahtlike vereliblede kõrval silmanähtavalt õelamana. Mustadesse kostüümidesse riidetatud nukunäitlejad on sealjuures jäetud tagaplaanile, et esile saaks tõusta meisterlik nukukunsti valdamine. Sellisel moel ärkavad veel enam fantaasias elule nukktegelased, kes ammutavad oma elujõu täies mahus nukunäitlejatelt. Puudutatakse ka vigastuste ja surma teemat, mis on läbi mängitud väga tervitataval viisil – delikaatselt, aga siiski ausalt. Ilmekalt on välja mängitud haava tekkimine kehal, mille puhul kogu trupi kehastatud vereliistakute mass abiväena kohale ilmub. Rohkearvuline nukkude seltskond on loodud nutikalt etendajate käte külge kinnitatud nukkudega, mis jäävad vajalikesse asupaikadesse kergelt võnkuma. Ehkki õnneliku lõpuga, on lavastuses omajagu õnnetusi, mida esitatakse aga traagika ja paatoseta. Seetõttu mõjub kujutatud igati loomulikult. Paiguti jääb loost pisut kuhjatud mulje, mis küllap on tingitud originaaloo külluslikkusest. Tekst on aga tugevalt seotud tegevustikuga, mistõttu ei lähe lugude kuulamine kurnavaks.

Lavastuse õnnestumises on tähtsal kohal tugeva trupi koostöö, „Loos kahest vereliblast” on see hästi tunnetatav. Seitsme nukunäitleja liikuvus teatri ovaalsaali loodud funktsionaalses ja vaatamängulises lavakujunduses andis kenasti edasi inimkeha sisemuse tunnet – kõik liigub, elab, toimib. Nukunäitlejate tegevusest peegelduv kindlustunne jättis lavastustervikust mulje kui hästi õlitatud masinavärgist, nagu seda on ka inimkeha. Täpse viimistluse ning õnnestunud, keskmisest suurema auditiiivse-visuaalse osakaaluga lavastus on põnev vaatamine nii täiskasvanule kui ka noorele, pakkudes torelda loo armastusest ja sõprusest, hariva kogemuse inimkeha toimetehhanismidest ning loomulikult väga hea sissevaate nukukunsti võlumaailma ja võimesse elustada tegelastena ka kõige ootamatumad osakesed.

SUMMARY

My practical thesis consisted of creating light design for the staging of "The Story of Two Blood Cells". The staging premiered on 02/03/2014 at the oval hall of theatre NUKU. The staging was based on the original childrens book by Pilvi Üllaste. Producer and dramatist was Jaanika Juhanson. Artist, videoartist and sound designer was Sander Põldsaar and motion coordinator was Kardo Ojassalu. I was asked to develop the light design for the staging by Jaanika Juhanson. As I had wanted to create light design for puppet performance, I agreed. Having seen some of Jaanika Juhansons previous performance, I could assume the planned staging would be quite visual and a great challenge for me. The present thesis is about describing and analyzing the work process and transferring of practical work into written. The aim of the light design was to support the scenes and create required atmosphere. Also to make actors (dolls) visible and, depending on the situation, make them disappear from the scene. Light design made possible of forming various scenes, which supported the staging visually.

The work process was relatively fast, as I was able to gain access to the hall of staging only 2 weeks prior to the premiere. I was trying to be as productive as possible and stay in the limits of time I had set myself. I did not use too many different filters in the staging, but combining tones made light design for each scene unique. The staging imaged organs of a human body, which required creating different scenes. The whole staging process was very instructive and I was able to practice knowledge, which I gained from the course of light design. This was my first contact with staging of such visual and auditory display. I am looking forward to take part in similar stagings, in which I am able to experiment with light design. I am very grateful that the staging of "The Story of Two Blood Cells" gave me an opportunity to take part of exciting creative process and practice my knowledge.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks jalõputööüldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina _____ **Märt Sell** _____

(*autori nimi*)

(sünnikuupäev: _____ **20.04.1987** _____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
_____ **VALGUSKUJUNDUSE LOOMINE NUKU TEATRI LAVASTUSELE, „LUGU
KAHEST VERELIBLEST“** _____,

(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on _____ **Jaanika Juhanson** _____,

(*juhendaja nimi*)

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, 21.05.2014